

Ekonomikas ministrija

**1.2.1.specifiskā atbalsta mērķa
„Palielināt privātā sektora investīcijas P&A”
1.2.1.4.pasākuma
„Atbalsts jaunu produktu ieviešanai ražošanā”**

SĀKOTNĒJAIS NOVĒRTĒJUMS

Rīga, 2015

Saturs

SAĪSINĀJUMI.....	3
IEVADS.....	4
1. Esošās sociāli ekonomiskās situācijas apraksts.....	5
2. Esošās augstas pievienotās vērtības investīciju programmas izvērtējums	11
2.1. Galvenie secinājumi par esošā perioda augstas pievienotās vērtības investīciju programmu....	16
2.2. Ieteikumi jaunā perioda programmas izveidei.....	16
2.3. Pasākuma ieviešanas risinājuma apraksts.....	18
2.4. Pasākuma atbilstība darbības programmai „Izaugsme un nodarbinātība”.....	21
3. SAM atbilstība valsts atbalsta definīcijai un paredzamā negatīvā ietekme uz konkurenci un tirdzniecību.....	22
4. SAM ietekmes novērtēšanai nepieciešamie dati.....	22
5. Pasākuma sinerģija ar citām atbalsta aktivitātēm.....	23
6. Pasākuma stratēģijas Baltijas jūras reģionam (ESSBJR) projektu finansēšanas iespējas pasākumā	23

SAĪSINĀJUMI

CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DP	Darbības programma
EM	Ekonomikas ministrija
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
IKP	Iekšzemes kopprodukts
IT	Informāciju tehnoloģijas
LIAA	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra
MVK	Mazie un vidējie komersanti
NIP	Nacionālā industriālā politika
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
P&A	Pētniecība un attīstība
SAM	Specifiskais atbalsta mērķis
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VIS sistēma	Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības informācijas sistēma
ZTAI	Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2014.-2020.gadam

IEVADS

Sākotnējā novērtējumā tiek analizēta esošā situācija komersantu konkurētspējas un produktivitātes veicināšanā, īpaši pievēršot uzmanību **apstrādes rūpniecībai**.

Viens no Latvijas konkurētspējas un ekonomiskās attīstības izaicinājumiem ir zems tautsaimniecības ražīguma līmenis, līdz ar to atkarība no zemām algām, lai nezaudētu starptautisko konkurētspēju. Papildus tam zems ražīguma līmenis nozīmē arī to, ka komersantiem ir nepietams brīvo līdzekļu apjoms, ko ieguldīt pētniecības un attīstības darbos, jo pastāvot brīvai darbaspēka kustībai Eiropas Savienībā, ir spiediens celt algas, lai nezaudētu kvalificētu darbaspēku.

Latvijas uzņēmumu konkurētspējas un produktivitātes veicināšanai nozīmīgi ir veicināt darbaspēka ražīguma pieaugumu, jo 2013.gadā Latvija vēl joprojām ieņēma vienu no pēdējām vietām ES darbaspēka produktivitātē. Veidojot pārdomātu inovācijas un uzņēmējdarbības konkurētspējas politiku un izmantojot atbilstošus inovācijas politikas instrumentus, piemēram, atbalstu modernu iekārtu izveidei, tādejādi veicinot darbaspēka produktivitāti, iespējams celt Latvijas uzņēmumu konkurētspēju globālā mērogā. Jāatzīmē, ka 2012.gadā 93,7% no izdevumiem inovācijām uzņēmumos bija saistīti ar tehnoloģiski modernām iekārtām un aprīkojumu.

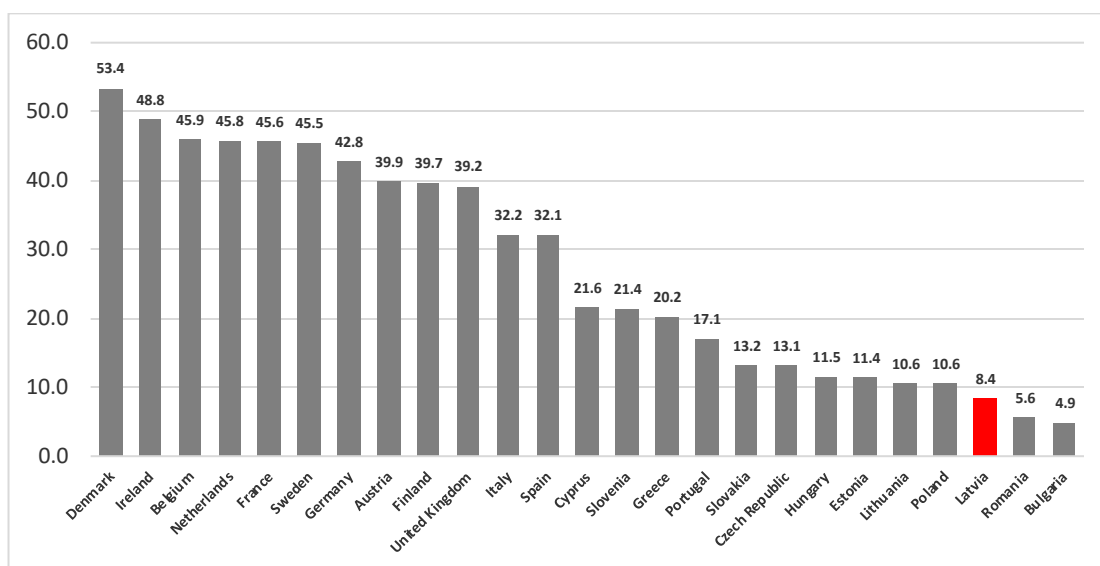
Šī uzdevuma izpildei 2014. - 2020.gada ES fondu plānošanas periodā ir pieejams ERAF finansējums. DP "Izaugsme un nodarbinātība" 137.punkts paredz, ka 1.2.1. specifiskā atbalsta mērķa ietvaros tiks palielināti privātā sektora ieguldījumi P&A, veicināta pētniecības rezultātu komercializācija, kā arī radošuma pārnese un netehnoloģisko inovāciju attīstība un jaunu produktu un tehnoloģiju attīstība un ieviešana ražošanā atbilstoši RIS3 noteiktajam.

Šajā sākotnējā novērtējumā iekļautā analīze balstīta uz 2015.gadā veikto izvērtējumu par DP „Uzņēmējdarbība un inovācijas” papildinājuma 2.1.2.4. apakšaktivitāti „Augstas pievienotās vērtības investīcijas”, kā rezultātā ir izstrādāti priekšlikumi 2014. - 2020.gada ES fondu plānošanas perioda DP “Izaugsme un nodarbinātība” 1.2.1.specifiskā atbalsta mērķa „Palielināt privātā sektora investīcijas P&A” ietvaros plānotajam 1.2.1.4.pasākumam “ Atbalsts jaunu produktu ieviešanai ražošanā”.

1. Esošās sociāli ekonomiskās situācijas apraksts

Šobrīd Latvijas tautsaimniecības produktivitātes līmenis ir viens no zemākajiem ES, Latvijas ekonomiskās priekšrocības ir zemo ienākumu nozarēs – eksporta struktūrā pārsvarā ir zemo vai vidēji zemo tehnoloģiju nozaru produkcija un eksporta ienesīgums ir zems. Latvijas tautsaimniecības konkurētspējas priekšrocības pašreiz ir **lētais darbaspēks** – darbaspēka izmaksas Latvijā ir ievērojami zemākas nekā ES-15 dalībvalstīs. Lētais darbaspēks nerada stimulus uzņēmējdarbības modeļa maiņai un citu konkurētspējas priekšrocību radīšanai. Brīva darbaspēka kustības apstākļos ilgstoši uzturēt zemas darbaspēka izmaksas nebūs iespējams, līdz ar to jārada stimuli jaunu konkurētspējas priekšrocību iegūšanai.

Viens no Latvijas konkurētspējas un ekonomiskās attīstības izaicinājumiem ir zems tautsaimniecības ražīguma līmenis un nepietiekami kvalitatīvs un darba tirgus prasībām neatbilstošs izglītības piedāvājums. Saskaņā ar EUROSTAT pieejamo informāciju darbaspēka produktivitāte uz vienu nostrādāto stundu periodā no 2004. līdz 2013.gadam Latvijā ir pieaugusi par 65,8%. Vienlaikus 2014.gadā Latvija vēl joprojām ieņēma vienu no pēdējām vietām ES darbaspēka produktivitātē. ES dalībvalstu vidējais rādītājs ir 32 euro uz vienu nostrādāto stundu, kamēr Latvijā tas ir bijis 8,4 euro (sk. attēlu Nr.1).

Attēls Nr. 1 - Darba spēka produktivitāte uz vienu nostrādāto stundu ES dalībvalstīs 2013. gadā¹, euro.

Latvijas tautsaimniecības ilgtspējīgai attīstībai nepieciešams veicināt ekonomikas strukturālās izmaiņas par labu preču un pakalpojumu ar augstāku pievienoto vērtību ražošanai, t.sk. rūpniecības lomas palielināšanai, rūpniecības un pakalpojumu modernizācijai un eksporta sarežģītības attīstībai. Tas ir būtisks priekšnosacījums Latvijas tautsaimniecības konverģencei ar attīstītajām ES valstīm un iedzīvotāju labklājības pieaugumam, ko var panākt, palielinot Latvijas ekonomikas konkurētspēju, kas balstīta uz inovāciju².

Pietiekama zinātnes un pētniecības kapacitāte ir nozīmīgs priekšnosacījums Latvijas tautsaimniecības transformācijai uz zināšanām un inovācijām balstīto modeli. Diemžēl pašlaik

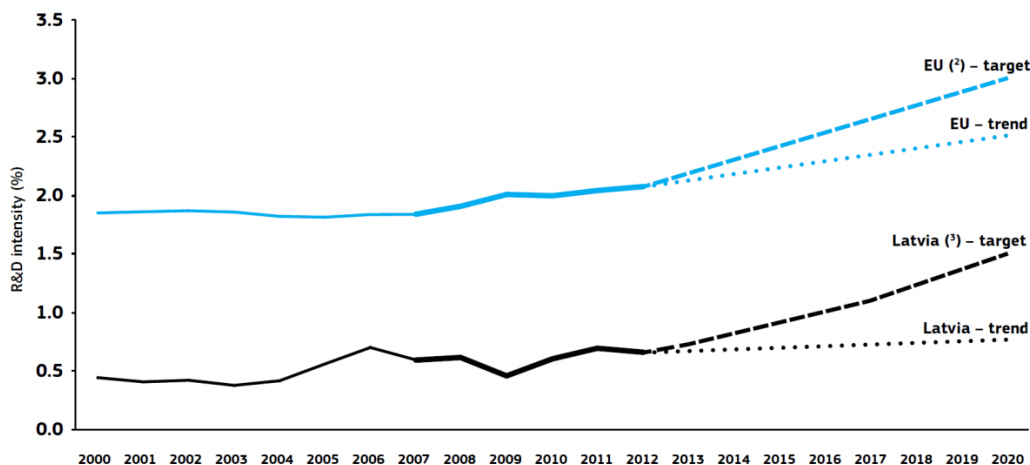
¹ EUROSTAT dati, skatīts 2015.gada martā:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdec310&plugin=1>

² Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2014. – 2020.gadam (17.lpp.)

zinātnes un pētniecības kapacitāte ir vāja, salīdzinot ar ES vidējo rādītāju, un pēdējo gadu laikā Latvijas sniegums pētniecība un inovācijā nav būtiski uzlabojies³ (sk. attēlu Nr.2.).

▶ Latvia – R&D intensity projections: 2000–2020 ⁽¹⁾

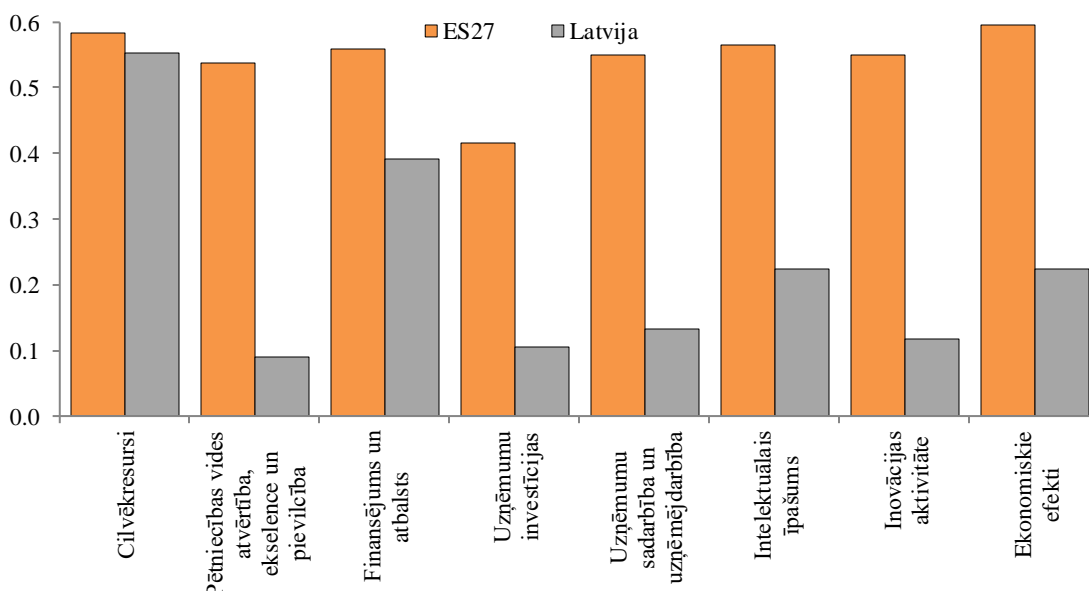

Attēls Nr. 2 - Latvijas P&A līmenis un izaugsme (*R&D intensity* – P&A izmaksas no IKP) salīdzinot ar vidējiem ES rādītājiem

Eiropas Komisijas publicētajā ES valstu inovācijas rezultātu pārskatā Innovation Union Scoreboard 2014 (turpmāk – Pārskats), kas sagatavots par 2013. gadu, un kurā kopumā tika apsektas 27 ES dalībvalstis, Latvija ierindota 26. vietā (Igaunija – 12, Lietuva – 23). Latvija kopā ar Bulgāriju un Rumāniju ir ierindotas pieticīgo inovatoru (Modest innovators) grupā, jo šo valstu sniegums inovācijas jomā ir zemāks par 50% no vidējā ES līmeņa. Tajā pašā laikā Latvijai Pārskatā ietvertu rādītāju vidējais pieaugums gada laikā veido 3,5%, kas ir trešais augstākais rādītājs un ir augstāks par vidēji ES (1,6%), kā arī labākais pieticīgo inovatoru grupā. Analizējot Pārskatu secināms, ka salīdzinoši labāki rādītāji Latvijai ir cilvēkresursu attīstības (augstāko izglītību ieguvušo iedzīvotāju skaits un augstākā līmeņa vidējo izglītību ieguvušo jauniešu skaits), kā arī finansējuma un atbalsta jomā. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, Latvijas vērtējums (pieaugums %) uzlabojies arī tādus indikatoros kā Kopienas preču zīmes un Kopienas dizainparaugi, kā arī Jauni doktorantūras studiju beidzēji. Latvija sniegumu ir uzlabojusi arī ekonomisko efektu un rezultātu rādītāja indikatoros, kas raksturo nodarbinātību zinātnes jomā un vidēji augsto un augsto tehnoloģiju produktu eksporta īpatsvars. Savukārt vislielākais kritums novērojams Pārskata rādītājā – Uzņēmumu investīcijas, piemēram, uzņēmumu izdevumi pētniecībai un attīstībai un uzņēmumu izdevumi inovācijai, kas nav pētniecība un attīstība. Zemāks par ES vidējo ir arī indikators, kas raksturo ieņēmumus, kas gūti no licencēm un patentiem ārvalstīs.

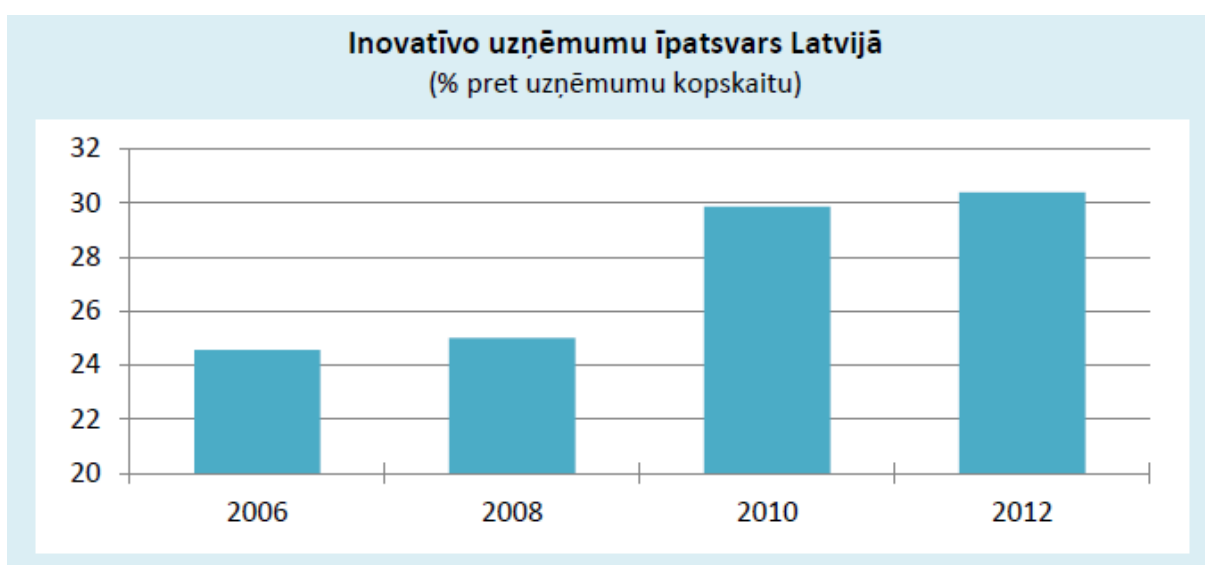
Ievērojot negatīvo tendenci kopējiem P&A izdevumiem pēdējos divos gados samazināties, būtiski norādīt, ka Latvijas nacionālajā reformu programmā „ES 2020” stratēģijas īstenošanai izvirzītā P&A ieguldījumu mērķa (2015.gadā Latvijas kopējo P&A investīciju apjomu paaugstināt līdz 1% no IKP, bet 2020. gadā līdz 1,5% no IKP) sasniegšana ir liels izaicinājums.

³ Avots: DG Research and Innovation – Unit for the Analysis and Monitoring of National Research Policies; Data: DG Research and Innovation, Eurostat, Member State

Attēls Nr. 3 - Inovācijas pārskata komponentes 2013.gadā

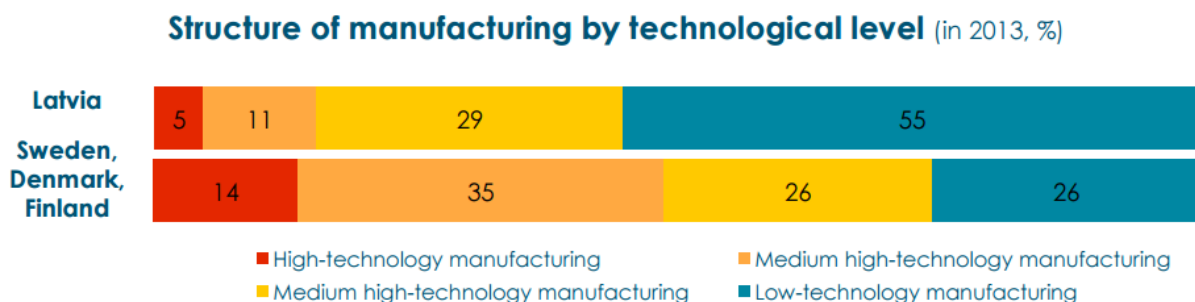
Vērtējot CSP veikto inovācijas apsekojumu par 2010.-2012.gadu⁴, secināms, ka Latvijā konkrētajā pārskata periodā ir pieaudzis inovācijas jomā aktīvo uzņēmumu īpatsvars, kas veido 30,4% no visiem uzņēmumiem, salīdzinājumā ar 29,9% inovatīvi aktīviem uzņēmumiem 2008.-2010. gada pārskata periodā (skatīt attēlu Nr.4). Analizējot inovatīvo uzņēmumu struktūru pēc to lieluma, redzams, ka inovācijas jomā visaktīvākie ir lielie uzņēmumi – 64,6% no visiem lielajiem uzņēmumiem. Turpretim starp visiem vidējiem uzņēmumiem inovācijas jomā aktīvi ir 43,2%, bet mazo uzņēmumu kategorijā tikai 26,5% identificēti kā inovatīvi. Mazo un vidējo uzņēmumu inovācijas sniegumu ietekmē gan ierobežotie cilvēkresursi, gan pašu finanšu resursi, kas pieejami šiem uzņēmumiem pētniecības, attīstības un inovācijas aktivitāšu īstenošanai, tostarp ierobežotas iespējas piesaistīt finansējumu augstā tehnoloģiskā un biznesa riska dēļ. Jāatzīmē, ka no 2010.-2012. gada pārskata periodā apsekotajiem 30,4% inovācijas jomā aktīvajiem uzņēmumiem 64% uzņēmumu bija ieviesuši produktu un procesu inovāciju, savukārt 36% no visiem inovatīvajiem uzņēmumiem ieviesuši marketinga vai organizatorisko inovāciju.

Attēls Nr. 4 –Inovatīvo uzņēmumu īpatsvars Latvijā

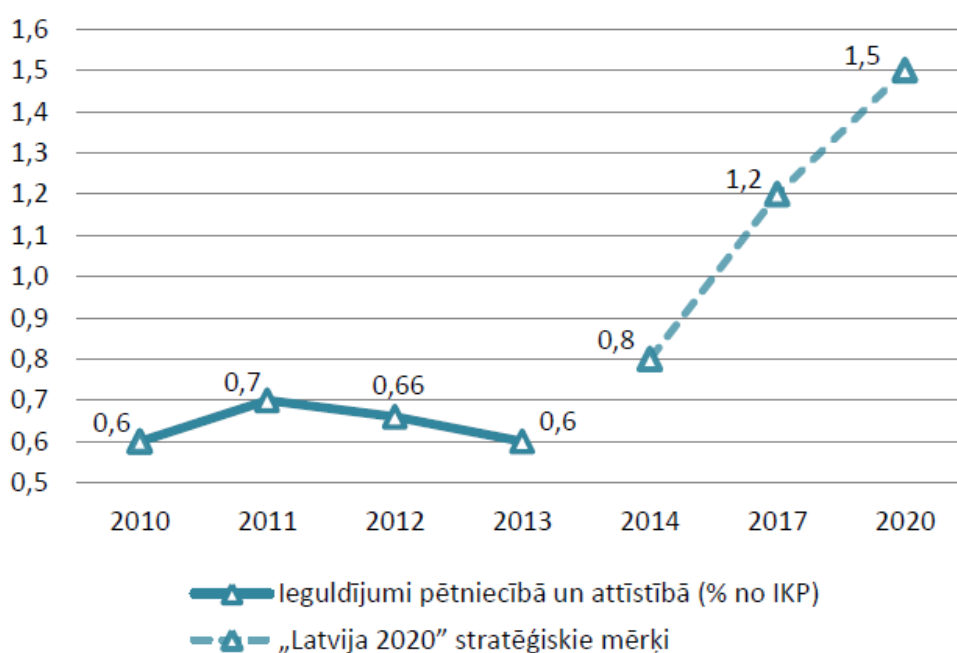
⁴ LR Centrālās statistikas pārvaldes informatīvais apskats „Inovācijas Latvijā”, 2014

Latvijā ir skaitliski neliels augsto tehnoloģiju nozaru īpatsvars. Apstrādes rūpniecības struktūrā izteikti dominē zemo tehnoloģiju nozares (sk. attēlu Nr.5).

Attēls Nr. 5 - Ražošanas struktūra pēc pievienotās vērtības Latvijā, salīdzinot ar ziemeļvalstu rādītājiem, % (2013.gads)

Latvijas mērķis attiecībā uz ieguldījumiem P&A 2020.gadā ir 1,5% no IKP (sk. attēlu Nr.6). Saskaņā ar pēdējiem pieejamajiem datiem par 2013.gadu Latvijas ieguldījumi R&D sastādīja tikai 0,60% no IKP. Pēdējo gadu mērķa rādītāja vājš progress ir skaidrojams, pirmkārt, ar zemo privātā sektora devumu, kas ir krietni zemāks nekā pirmskrīzes periodā, un atjaunojoties izaugsmei praktiski nav palielinājies un, otrkārt, ar nepietiekamo publiskā finansējuma palielināšanos. **Nepietiekamo komersantu ieguldījumu apjomu lielā mērā ietekmē tas, ka Latvijas uzņēmējdarbības struktūru, galvenokārt, veido MVK, kuriem nav kapacitātes investēt P&A, un vāji attīstīts augsto tehnoloģiju sektors** (augsto tehnoloģiju preču īpatsvars kopējā eksportā 2011.gadā sastādīja tikai 6,7%, 2012.gadā 6,3%). Savukārt publiskā finansējumā lielākā daļa ir saistīta ar ārvalstu finanšu instrumentu izmantošanu (pamatā ES fondu līdzekļu izmantošanu (caurmērā 2/3 no publiskā finansējuma)). Minēto iemeslu dēļ Latvija 2020.gadā nosprausto mērķi varētu nesasniegt, ja netiks ieviesti papildu pasākumi, kas veicina P&A ieguldījumu pieaugumu un paaugstina kapacitāti Latvijas zinātniskām institūcijām un uzņēmējiem dalībai ES programmās.

Attēls Nr. 6 - Ieguldījumi pētniecībā un attīstībā Latvijā (% no IKP)

Nacionālās industriālās politikas (NIP) pamatnostādņu 2013.-2020.gadam galvenais mērķis ir veicināt ekonomikas strukturālās izmaiņas par labu preču un pakalpojumu ar augstāku ienesīgumu ražošanai, t.sk. rūpniecības lomas palielināšanai, rūpniecības un pakalpojumu modernizācijai un dažādākam eksporta grozam.

Lai sasniegtu definēto mērķi, NIP ietvaros noteikti sekojoši sasniedzamie rezultātīvie rādītāji:

- apstrādes rūpniecības īpatsvars IKP 2020.gadā sasniedz 20%;
- apstrādes rūpniecības produktivitātes pieaugums 2020.gadā pret 2011.gadu sasniedz 40% (2020.gadā plānots sasniegt produktivitāti 29 000 euro/uz vienu nodarbināto);
- apstrādes rūpniecības pieaugums 2020.gadā, salīdzinot ar 2011.gadu, sasniedz 60%;
- ieguldījumi pētniecībā un attīstībā sasniedz 1,5% no IKP.

NIP pamatnostādnes 2013.-2020.gadam Ministru kabinetā apstiprinātas 2013.gada maijā un tās ietver ekonomikas attīstības analīzi un prognozes, izaugsmi ierobežojošo problēmu identifikāciju un nepieciešamos rīcības virzienus. NIP galvenie mērķi un uzstādījumi ir integrēti arī Nacionālajā attīstības plānā.

No 2005. gada līdz 2007. gadam apjomīga ārējā kapitāla ieplūde stimulēja būtisku privātā patēriņa un investīciju pieaugumu Latvijā. IKP vidējie gada pieauguma tempi pārsniedza 10%. 2008. gadā un 2009. gadā, globālās finanšu krīzes ietekmē apstājoties ārējā kapitāla ieplūdei, iestājās recesija. Krīzes laikā IKP samazinājās par ¼ daļu, ārējais parāds gandrīz dubultojās, nodarbināto skaits samazinājās par 16%, strādājošo reālā darba samaksa – par 12 procentiem. Kopš 2009. gada beigām ekonomiskā lejupslīde Latvijā ir apturēta, un ir atsākusies izaugsme. No 2011. gada līdz 2013. gadam IKP vidēji pieauga par 4,7% ik gadu, kas bija viena no straujākajām izaugsmēm ES. Arī 2014. gadā izaugsme turpinās, lai gan pieauguma tempi ir palēninājušies, ko nosaka tendences ārējā vidē – lēnāka izaugsme ES nekā iepriekš gaidīta, kā arī ekonomiskās situācijas pavājināšanās Krievijā. Kopumā 2014. gada deviņos mēnešos IKP bija par 2,5% lielāks nekā 2013. gada atbilstošajā periodā. 2014.gadā kopumā IKP ir pieaudzis par 2,3%. Lai arī pēdējos gados Latvijas ekonomika pieaug, IKP vēl ir par 5,3% mazāks nekā bija pirms krīzes 2007. gadā.

Kopš 2010. gada Latvijas preču un pakalpojumu eksports ir audzis ļoti strauji un ir galvenais tautsaimniecības attīstības dzinulis. Eksporta apjomi šobrīd jau vairāk par 20% pārsniedz pirmskrīzes līmeni. Tomēr pēdējos divos gados zemais pieprasījums ārējos tirgos ir ietekmējis eksporta dinamiku, un tā kļuvusi mērenāka. 2013. gadā eksporta apjomi pieauga tikai par 1,5%, bet 2014. gada deviņos mēnešos – par 1,8%, salīdzinot ar 2013. gada attiecīgo periodu. Šajā laika periodā pakalpojumu eksports salīdzināmās cenās samazinājās par 4,3%, bet preču eksports pieauga par 4,3%.

Analizējot Latvijas tautsaimniecības nozaru struktūru, pēc ievērojama apjomu samazinājuma krīzes laikā, pateicoties konkurētspējas uzlabojumiem (tai skaitā arī 2004.-2006.gada plānošanas periodā sniegtais atbalsts ražošanas iekārtu modernizācijai. Jāņem vērā ka šie projekti tika pabeigti 2008.gadā un to ietekme ir jūtama sākot ar 2009.gadu) un eksporta iespējām, pirmās atguvās tirgojamās nozares⁵. Pēckrīzes gados apstrādes rūpniecība bija galvenais tautsaimniecības izaugsmes virzītājs. No 2009.gada līdz 2012.gada beigām ražošanas apjomi apstrādes rūpniecībā pieauga par 24%⁶. Apstrādes rūpniecībai bija nozīmīgs pienesums jaunu darbavietu radīšanā tautsaimniecībā – 2011. un 2012.gadā nozare nodrošināja gandrīz piektdaļu no visām jaunajām darbavietām⁷. Eksporta īpatsvars šīs nozares produkcijas realizācijā vidēji ir 62%⁸. Tomēr apstrādes rūpniecības īpatsvars Latvijas

⁵ EM 2014.gada decembra sagatavotais "Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību" (29.lpp.)

⁶ EM 2014.gada decembra sagatavotais "Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību" (10.lpp.)

⁷ EM 2014.gada decembra sagatavotais "Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību" (35.lpp.)

⁸ EM 2014.gada decembra sagatavotais "Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību" (34.lpp.)

tautsaimniecības kopējā pievienotajā vērtībā salīdzinājumā ar Eiropas valstu vidējo rādītāju (20%) ir relatīvi zems, nozare 2014.gadā veidoja 12,2% pievienotās vērtības no kopējās tautsaimniecības struktūras.

Apstrādes rūpniecības īpatsvars ir pakāpeniski samazinājies kopš 2011.gada, kad apstrādes rūpniecības nozare veidoja 13,1% no tautsaimniecības pievienotās vērtības⁹, jo pēdējos divos gados vājais pieprasījums eksporta tirgos bremsē apstrādes rūpniecības izaugsmi. 2013. gadā ražošanas apjomi apstrādes rūpniecībā saglabājās 2012. gada līmenī. Būtiska ietekme uz nozares ražošanas apjomiem 2013. gadā bija arī AS „Liepājas Metalurģs” darbības pārtraukšanai, kā rezultātā ievērojami saruka metālu ražošanas apjomi.

2014. gada vienpadsmit mēnešos apstrādes rūpniecības produkcijas izlaides apjomi bija par 0,3% mazāki nekā pirms gada. Nozares attīstības dinamiku ietekmē tendences ārējos tirgos, tāpēc apstrādes rūpniecības apakšnozarēs attīstības tendences ir ļoti atšķirīgas.

Tāpēc 2014.-2020.gada plānošanas periodā ir nepieciešams koncentrēts atbalsts apstrādes rūpniecības nozarei, kā arī zināšanu ietilpīgām un uz eksportu vērstām pakalpojumu nozarēm, lai radītu bāzi turpmākai eksporta izaugsmei. Vienlaikus ir jāņem arī vērā atšķirīgās uzņēmumu vajadzības, lai izaugsme netiktu koncertēta tikai atsevišķās jomās, kuras ārējo apstākļu rezultātā var nesasniegt plānotos rezultātus.

Lielākais devums IKP pieaugumā pēdējos divos gados ir bijis uz iekšējo pieprasījumu orientētām nozarēm. Pēc apjomīgas lejupslīdes krīzes laikā izaugsme ir atsākusies būvniecības nozarē, ko lielā mērā veicina publiskie pasūtījumi un ES fondu projekti. 2013. gadā būvniecības apjomi palielinājās par 7,5%, ko lielā mērā noteica inženierbūvju celtniecības apjomu pieaugums. 2014. gada deviņos mēnešos apjomi būvniecībā turpināja pieaugt – par 9,8%. Pieaugumu lielā mērā noteica straujais ēku būvniecības apjoma pieaugums gada pirmajā pusē.

2013. gadā komercpakalpojumu nozaru apjomi pieauga par 6%, un, ņemot vērā nozaru lielo īpatsvaru, tas veidoja gandrīz pusi no visas tautsaimniecības izaugsmes. 2014. gadā komercpakalpojumu nozarēs sniegto pakalpojumu apjomi aug mērenāk – trīs ceturkšņos tie bija par 1,6% lielāki nekā pirms gada. Apjomu kāpumu 2014. gadā galvenokārt sekmēja izaugsme finanšu un apdrošināšanas darbībās, kā arī mākslas, izklaides un atpūtas pakalpojumu nozarēs. Mērena izaugsme saglabājās informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozarē.

Palielinoties valdības izdevumiem, 2013. gadā stabils pieaugums bija vērojams arī sabiedrisko pakalpojumu nozarēs – par 3,8%. 2014. gada deviņos mēnešos pakalpojumu apjomi šajā nozarē turpināja pieaugt – par 3,3 procentiem.

Ministru kabinets 2013.gada 28.decembrī apstiprināja Zinātnes, tehnoloģijas attīstības un inovācijas pamatnostādnes 2014.-2020.gadam kur izvirzīti pētniecības un inovācijas politikas mērķi un definētas prioritātes, lai veicinātu gudru izaugsmi, ražošanas un eksporta struktūras maiņu un tautsaimniecības transformāciju, kā arī noteikti konkrēti rīcības virzieni. Pamatnostādnēs noteiktas arī viedās specializācijas jomas:

- Zināšanu ietilpīga bioekonomika;
- Biomedicīna, medicīnas tehnoloģijas, biofarmācija un biotehnoloģijas;
- Viedie materiāli, tehnoloģijas un inženiersistēmas;
- Viedā enerģētika;
- Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas.

Pētniecības un inovācijas kapacitātes stiprināšanai uzņēmumos Ekonomikas ministrija sadarbībā ar Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru, A/S Attīstības finanšu institūciju un finanšu starpniekinstitūcijām īsteno virkni pasākumu ar mērķi palielināt uzņēmumu spēju attīstīt uz inovāciju balstītas konkurētspējas priekšrocības, novirzot papildu resursus gan

⁹ EM 2014.gada decembra sagatavotais "Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību" (29.lpp.)

uzņēmumu iekšējās pētniecības un inovācijas kapacitātes veidošanai, gan tehnoloģiju un zināšanu ieguvei ārpus uzņēmuma. Tāpat tiek sekmēta jaunu inovatīvu uzņēmumu ar strauju izaugsmes potenciālu veidošanās un finansējuma piesaiste to agrīnās attīstības fāzē.

Vienlaicīgi, lai sekmētu privātā sektora investīcijas pētniecībā un attīstībā 2013.gadā tika veikti grozījumus likumā Par uzņēmumu ienākuma nodokli, kas paredz, ka, sākot ar 2014.gada 1.jūliju, uzņēmumi atsevišķas P&A izmaksas (atlīdzība iesaistītajiem darbiniekiem, zinātnisko institūciju pakalpojumu izmaksas, akreditēto sertifikācijas, testēšanas un kalibrēšanas iestāžu pakalpojumu izmaksas) var norakstīt tajā gadā, kad tās radušās, piemērojot vērtību palielinošu koeficientu – 3, tādējādi samazinot ar nodokli apliekamo ienākumu.

2. Esošās augstas pievienotās vērtības investīciju programmas izvērtējums

2007.–2013.gada plānošanas periodā ERAF atbalsts iekārtu iegādei tika sniegts DP „Uzņēmējdarbība un inovācijas” papildinājuma 2.1.2.4. apakšaktivitātes „Augstas pievienotās vērtības investīcijas” (turpmāk – Programma) ietvaros. Programmas atbildīgā iestāde ir EM, bet sadarbības iestāde - LIAA. Programmas mērķis bija stimulēt vietējos komersantus ieguldīt zināšanu vai tehnoloģiju intensīvajos projektos, kā arī piesaistīt ārvalstu investīcijas jomās ar augstu pievienoto vērtību, tādējādi veicinot jaunāko tehnoloģiju pārnesei no ārvalstīm.

Atbalsts tika piešķirts komersantiem jaunu ražošanas un pakalpojumu sniegšanas iekārtu iegādei un būvniecībai. Līdz ar to lielākā daļa no projektiem tika īstenoti apstrādes rūpniecības nozarē. Papildus tam bija arī atsevišķi projekti no veselības aprūpes, IT un loģistikas nozarēm.

Programma tika īstenota četrās kārtās no 2009.gada (1.kārta) līdz 2014.gadam (4.kārta). Līdz 2015.gada martam bija pabeigti 24% no apstiprinātajiem projektiem jeb 50 no 212 projektiem. 162 projekti joprojām tiek īstenoti un tos ir plānots pabeigt līdz 2015.gada beigām. Detalizētāka informācija par katras kārtas projektu statusu ir atspoguļota tabulā Nr.1.

Tabula Nr. 1

APV projektu statuss

APV	Iesniegtie projekti		Īstenošanā esošie projekti		Lauztie (pārtrauktie) līgumi		Pabeigtie projekti	
	Skaitis	ERAF, euro	Skaitis	ERAF, euro	Skaitis	ERAF, euro	Skaitis	ERAF, euro
1.kārta 2009.gads	66	190 727 071	6	16 559 848	11	37 605 566	14	43 063 129
2.kārta 2012.gads	51	111 120 270	8	21 339 893	3	7 154 114	7	16 807 586
3.kārta 2013.gads	126	67 383 784	53	29 946 476	1	279 276	19	7 307 974
4.kārta 2014.gads	157	110 076 526	95	72 299 862	0	0	10	1 883 518
Kopā	400	479 307 651	162	140 146 080	15	45 038 956	50	69 062 208

Jāatzīmē, ka pabeigto projektu skaits ir neliels, jo lielākā daļa no projektiem ir uzsākti pēc 2012.gada, kad līdz perioda beigām bija atlikuši tikai divi gadi.

Nemot vērā identificētās problēmas, programmas nosacījumus un gūtos secinājumus un atlikušo laiku līdz perioda beigām, pēc katras kārtas tika veiktas izmaiņas programmas nosacījumos, tādējādi mainot programmas ieviešanas mehānismu. Tabulā Nr.2 ir sniegts programmas kārtu mehānisma salīdzinājums. Jāvērš uzmanību uz to, ka tuvojoties perioda beigām un projektu īstenošanas termiņiem paliekot īsākiem, vairākas reizes tika samazināta projekta minimālā summa, kā arī no attiecināmajām izmaksām tika izslēgta būvniecība, lai projektus varētu pagūt īstenot atlikušajā laikā.

Tabula Nr. 2

Augstas pievienotās vērtības investīciju programmas kārtu mehānismu salīdzinājums

APV	Minimālā projekta summa, EUR	Maksimālā projekta summa, EUR	Maksimālā atbalsta intensitāte, %	Maksimālais atbalsts, EUR	Īstenošanas laiks, mēnešos	Būvniecība
1.kārta 2009.gads	4 268 615	9 485 812	45%	4 268 615	36	Jā
2.kārta 2012.gads	4 268 615	12 196 043	35%	4 268 615	36	Jā
3.kārta 2013.gads	142 287	2 845 744	45%	1 280 585	21	Nē
4.kārta 2014.gads	50 000	4 744 444	45%	2 135 000	19	Nē

Vienlaikus tika veiktas izmaiņas arī citos aktivitātes nosacījumos. Izstrādāta izvērstā biznesa plāna forma, uzlaboti kritēriji, t.sk. veicinot ilgtspējīgu un uz tautsaimniecības attīstību veicinošu projektu atlasī, izstrādātas detalizētas projektu iesniegumu sagatavošanas un vērtēšanas metodikas, noteikts pienākums komersantiem iesniegt bankas garantiju, apliecinot vēlmi īstenot projektu, kā arī vērtēšanā piesaistīti banku finanšu eksperti, kas biznesa plānu finanšu pamatotību vērtē pēc tirgus nosacījumiem.

Tabulā Nr.3 ir atspoguļots kvalitātes kritēriju un tajos pieejamais maksimālais punktu skaits salīdzinājums APV 1.kārtā un APV 2.un turpmākajās kārtās.

APV 1.kārtā liels īpatsvars (40%) bija kvalitātes kritērijiem par horizontālajām prioritātēm. Kvalitātes kritēriji, izņemot attiecībā uz produktivitāti (pievienotā vērtība) nebija izslēdzoši. Rezultātā bija daudz laužto (pārtraukto) līgumu, jo prognozes un solījumi, kā arī spēja rast projektam ārējo finansējumu izrādījās pārāk optimistiska.

APV 2. un turpmākajām kārtām 1.kārtas pieredze tika ņemta vērā. Kvalitātes kritēriji tika papildināti ar specifiskiem kritērijiem, kuri bija vērsti uz projekta gatavības izvērtējumu un ticamību komersanta spējai piesaistīt ārējo finansējumu projekta realizācijai, un spējai kvalitatīvi realizēt projektu. Vairumā kvalitātes kritēriju tika definētas minimālās, izslēdzošās prasības. Kvalitātes kritērijiem par horizontālajām prioritātēm tika būtiski samazināts vērtējums (īpatsvars – 16%). Visas izmaiņas tika veiktas tā, lai projekti, kas apstiprināti, veicinātu tautsaimniecības attīstību.

Kvalitātes kritēriju salīdzinājums APV 1.kārtā un APV 2. un turpmākajās kārtās¹⁰

	Saskaņā ar 24.02.2009. MK noteikumiem Nr.200 "Noteikumi par darbības programmas "Uzņēmējdarbība un inovācijas" papildinājuma 2.1.2.4.aktivitātes "Augstas pievienotās vērtības investīcijas" projektu iesniegumu atlases pirmo kārtu "		Saskaņā ar 19.10.2011. MK noteikumiem Nr.817 "Noteikumi par darbības programmas "Uzņēmējdarbība un inovācijas" papildinājuma 2.1.2.4.aktivitātes "Augstas pievienotās vērtības investīcijas" projektu iesniegumu atlases otro un turpmākajām kārtām "	
	Vai kritērijs ir izslēdzošs, t.sk. ar noteiktu minimāli sasniedzamo punktu skaitu?	Punktu skaits	Vai kritērijs ir izslēdzošs, t.sk. ar noteiktu minimāli sasniedzamo punktu skaitu?	Punktu skaits
Kvalitātes kritēriji				
1. Produktivitāte - pievienotā vērtība	Jā	25	Jā	20
2. Projekta iesniedzēja vēsturiskie darba ņēmēju ienākumi	-	-	Nē	6
3. Nozare	Nē	15	Jā	18
4. Eksports, tā potenciāls	Nē	20	-	-
5. Gata vība uzsākšanai	-	-	Jā	20
6. Spēja piesaistīt ārējo finansējumu	-	-	Jā	20
Kopā kvalitātes kritērijos	-	60	-	84
Kvalitātes kritēriji par horizontālajām prioritātēm				
7. Horizontālā prioritāte "Teritorijas līdzsvarota attīstība" – projekta īstenošanas vieta	Nē	10	-	-
8. Horizontālā prioritāte "Makroekonomiskā stabilitāte" – privātā līdzfinansējuma apjoms	Nē	15	Nē	10
9. Horizontālā prioritāte "Vienādas iespējas"	Nē	5	Nē	6
10. Horizontālā prioritāte "Ilgtspējīga attīstība" – energoefektivitāte	Nē	5	-	-
11. Horizontālā prioritāte "Informācijas sabiedrība"	Nē	5	-	-
Kopā kvalitātes kritērijos par horizontālajām prioritātēm	-	40	-	16
Pavisam kopā	-	100	-	100

Lai gan ir pabeigta tikai neliela daļa no apstiprinātajiem projektiem un vēl nav pagājis pietiekoši ilgs laiks lai novērtētu pilnu ietekmi no projektiem, tomēr var izdarīt pirmos secinājumus par 16 projektiem, kuriem ir pagājis vismaz viens pilns finanšu gads kopš

¹⁰ Tabulā atspoguļotie kritēriju nosaukumi atspoguļo kritēriju būtību, secība ir veidota tā, lai salīdzināšana būtu uzskatāmāka. Precīza kritēriju secība un nosaukums pieejams attiecīgajos MK noteikumos.

projekta pabeigšanas un ir pieejams auditēts gada pārskats. Pret veiktajiem secinājumiem ir jāizturas ar piesardzību, ņemot vērā nelielo pieejamo datu apjomu, kas liedz veikt apjomīgāku un dziļāku analīzi. Kaut arī šie secinājumi ir vispārināti tie norāda uz atbalsta kopējām ietekmes tendencēm, kuras ir vērtējamas kā pozitīvas.

Tabulā Nr.4 ir atspuļoti dati par veikto investīciju un radīto darba vietu sadalījums pa reģioniem.

Tabula Nr. 4

Veikto investīciju un radīto darba vietu sadalījums pa reģioniem

	Pabeigto projektu skaits	Pabeigto projektu ERAF	Pabeigto projektu ERAF % no kopējā	Pabeigto projektu kopējās investīcijas	Radītās darba vietas
Rīga	3	8 749 104,63	18.7%	21 731 100,63	391
Rīgas reģ.	3	10 823 721,97	23.2%	28 069 655,24	53
Kurzemes	5	14 367 709,30	30.7%	35 303 635,38	112
Zemgale	1	2 675 258,64	5.7%	7 643 596,11	56
Vidzeme	2	4 329 136,04	9.3%	15 891 058,11	41
Latgale	2	5 807 451,30	12.4%	13 950 466,72	44
KOPĀ	16	46 752 381,88	100%	122 589 512,19	697

42% no pabeigtajiem projektiem ir īstenoti augsto un vidēji augsto tehnoloģiju nozarēs¹¹. Šis rādītājs gandrīz trīs reizes pārsniedz Latvijas vidējo rādītāju 16% un ir tuvs Skandināvijas valstu (Zviedrijas, Somijas, Dānijas) rādītājam 49%. Līdz ar to var secināt, ka APV aktivitāte stimulē Latvijas tautsaimniecības transformāciju, palielinot augsto tehnoloģiju īpatsvaru līdz līmeni, kurš ir attīstītājās valstīs.

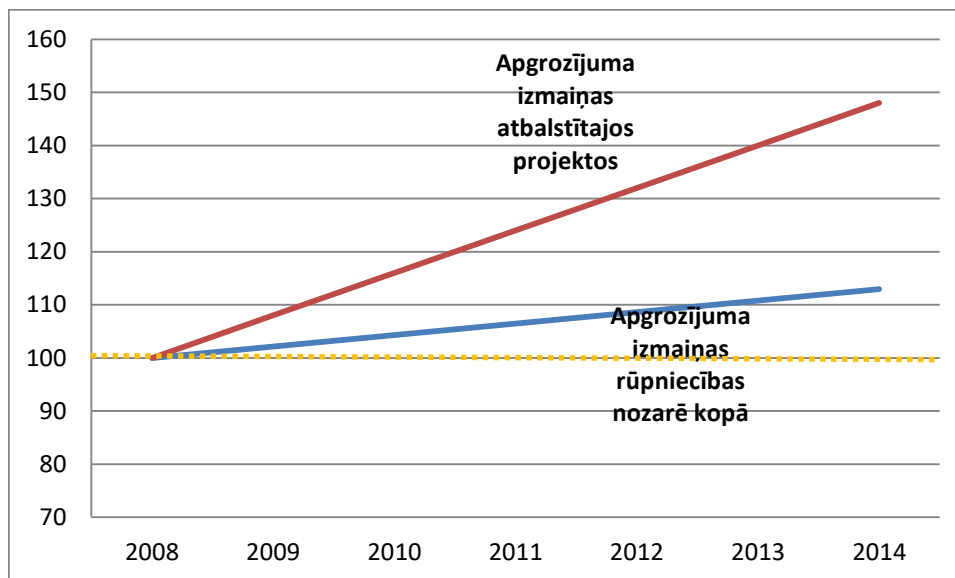
Lai novērtētu piešķirtā atbalsta ietekmi, finansējuma saņēmēju rādītāji ir salīdzināti ar kopējiem tautsaimniecības rādītājiem. Ņemot vērā to, ka lielākā daļa finansējuma saņēmēju ir apstrādes rūpniecības komersanti, par kontrolgrupu ir izmantoti apstrādes rūpniecības (NACE 2.red. C sadaļa) dati. Kā bāzes gads ir lietots 2008.gads, t.i. pēdējais gads pirms 1.kārtas. Tiek salīdzināti trīs rādītāju izmaiņas: apgrozījums, darba vietas, produktivitāte (apgrozījums uz vienu darba vietu).

Analizējot apgrozījuma izmaiņas (attēls Nr.7) redzams, ka apstrādes rūpniecības nozarē kopumā no 2008.gada līdz 2014.gadam apgrozījums ir pieaudzis vidēji par 13%. Savukārt finansējuma saņēmēju apgrozījums ir vidēji pieaudzis par 48% un sasniedzis 716 milj.euro. Tātad atbalsts ir nodrošinājis par 35 procentpunktiem jeb par 170 milj.euro/gadā

¹¹ Saskaņā ar OECD starptautiski pieņemto klasifikāciju, kuru lieto arī Centālā Statistikas pārvalde (<http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/metodologija/uznemejdarbibas-raditaji-rupnieciba-37224.html#Definicijas>), ir sekojošs nozaru dalījums:

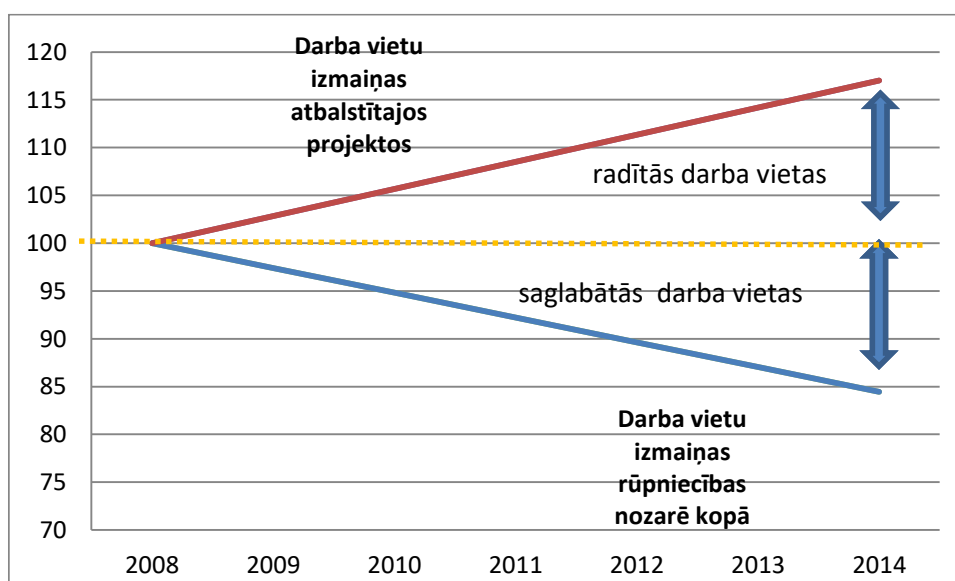
- Augstās tehnoloģijas (rūpniecība) - Farmācijas produktu, datoru, elektronisko, optisko iekārtu, lidaparātu un to iekārtu ražošana (NACE 2. red. 21, 26, 30.3).
- Vidēji augstās tehnoloģijas (rūpniecība) - Ķīmisko vielu, ieroču, elektrisko iekārtu, mehānismu un darba mašīnu, automobiļu, citu transportlīdzekļu (bez kuģiem, laivām un lidaparātiem) ražošana un medicīnas instrumentu ražošana (NACE 2. red. 20, 25.4, 27, 28, 29, 30 (bez 30.1 un 30.3), 32.5).
- Vidēji zemās tehnoloģijas (rūpniecība) - Ierakstu reproducēšana, koksna un naftas produktu, gumijas un plastmasas, minerālu izstrādājumu, metālu un gatavo metālizstrādājumu (bez ieročiem), kuģu, laivu ražošana un iekārtu un ierīču remonts un uzstādīšana (NACE 2. red. 18.2*, 19, 22, 23, 24, 25 (bez 25.4), 30.1, 33).
- Zemās tehnoloģijas (rūpniecība) - Pārtikas produktu, dzērienu, tabakas, tekstilizstrādājumu, apģērbi, ādas izstrādājumu, koksnes un koka izstrādājumu, papīra ražošana, poligrāfija (bez ierakstu reproducēšanas), mēbeļu u. c. veidu ražošana (NACE 2. red. 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 (bez 18.2), 31, 32 (bez 32.5)).

augstāku apgrozījumu nekā tad, ja atbalsts nebūtu piešķirts. Analizēt minēto statistiku kontekstā ar pasākumam 1.2.1.4. piedāvātajiem vērtēšanas kritērijiem, kas vērtē plānoto pētniecības un attīstības darbu pieauguma apjomu attiecībā pret apgrozījumu, jāsecina, ka pētniecības un attīstības darbi būtu pieauguši par 5,2 milj.euro. Ekstrapolējot šo rādītāju uz visiem projektiem, pētniecības un attīstības darbu pieaugums varētu sasniegt pat 68,9 milj.euro.

Attēls Nr. 7 – apgrozījuma izmaiņas atbalstītajos projektos salīdzinājumā ar apstrādes rūpniecības nozares kopējiem rādītājiem, 2008.gads = 100

Analizējot darba vietu izmaiņas (attēls Nr.8) redzams, ka apstrādes rūpniecības nozarē kopumā no 2008.gada līdz 2014.gadam darba vietu skaits ir samazinājies par 16%. Savukārt finansējuma saņēmēju darba vietu skaits ir vidēji pieaudzis par 17%. Līdz ar to var secināt, ka piešķirtais atbalsts ir ne tikai radījis jaunas darba vietas, bet arī palīdzējis saglabāt esošās. Tātad 697 jaunradītām darba vietām var pieskaitīt arī 533 saglabātas darba vietas, kas kopā veido 1230 darba vietas.

Attēls Nr. 8 – darba vietu izmaiņas atbalstītajos projektos salīdzinājumā ar apstrādes rūpniecības nozares kopējiem rādītājiem, 2008.gads = 100

Attiecībā uz produktivitātes izmaiņām (apgrozījums uz vienu nodarbināto darbinieku), jāatzīmē, ka finansējuma saņēmumu produktivitāte ir pieaugusi nedaudz lēnāk nekā apstrādes rūpniecībā kopumā. Finansējuma saņēmumu produktivitāte pieauga par 26%, sasniedzot apgrozījumu 152 146,64 euro uz vienu nodarbināto, kamēr apstrādes rūpniecībā kopumā produktivitāte pieauga par 34%. Tomēr vienlaikus ir jāņem vērā tas, ka apstrādes rūpniecībā produktivitāte pieauga samazinoties darba vietu skaitam, t.i. atsakoties no mazāk produktīvajām darba vietām. Savukārt finansējuma saņēmumu veiktās investīcijas palīdzēja gan palielināt produktivitāti mazāk produktīvajās darba vietās, kuras bez atbalsta tiktu likvidētas, gan arī radīt jaunas darba vietas.

2.1. Galvenie secinājumi par esošā perioda augstas pievienotās vērtības investīciju programmu

Līdz šim sasniegtie rādītāji ir vērtējami kā labi, apzinoties arī nepietiekamas datu pieejamības radītos ierobežojumus dziļākas analīzes veikšanai. Secinājumus ir iespējams izdarīt tikai par pirmajiem projektiem un lielākā daļa projektu vēl tiek īstenoti.

Finansējuma saņēmējos ir novērojama būtiska izaugsme gan salīdzinājumā ar stāvokli pirms projekta, gan salīdzinājumā ar tautsaimniecības (apstrādes rūpniecības nozares) kopējām tendencēm.

Tas apliecina gan atbalsta lietderību, gan arī izslēdz šaubas par to, ka ar atbalstu tiktu aizvietotas pašu komersantu plānotās investīcijas, kuras notiktu arī bez atbalsta (*replacement or crowding-out effect*).

Pilnvērtīgāku novērtējumu varēs veikt pēc 2017.gada, kad būs pieejami dati par visiem pabeigtajiem projektiem, t.sk. finanšu dati par pirmo noslēgto gadu pēc projekta pabeigšanas gada.

Attiecībā uz programmas nosacījumiem papildus jāatzīmē arī tas, ka programmas 3.kārtas un 4.kārtas īstenošana aizkavējās par gadu, tāpēc atbalstītos projektus komersantiem ir jāveic īsā laika periodā.

2.2. Ieteikumi jaunā perioda programmas izveidei

Pamatojoties uz secinājumiem par esošā perioda programmu un konsultācijām ar sociālajiem partneriem, jaunās programmas modelis tiks veidots, lai veicinātu komersantu ieguldījumus pētniecībā, attīstībā un inovācijās, ieviešot ražošanā jaunus produktus un tehnoloģijas, tādējādi paaugstinot arī komersantu produktivitāti.

Būtiskākās izmaiņas jaunajā modelī:

- Jaunā programma ir vērsta uz Darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” un RIS3 stratēģijā noteikto mērķu sasniegšanu (prasība veikt P&A darbības pēc projektu realizācijas);
- Noteikts minimālais P&A darba vietu skaits, kas jārada īstenojot projektu;
- Zemāka atbalsta intensitātesaskaņā ar Reģionālā atbalsta pamatnostādņēm 2014.-2020.gadam (ES OV C 209/1 23.7.2013) un Komisijas lēmumu Nr.SA.38385

“Reģionālā atbalsta karte Latvijai (2014-2020), kuru nosacījumi ietverti Ministru kabineta 2014.gada 4.februāra noteikumos Nr.66 “Noteikumi par reģionālās attīstības atbalstu Latvijas Republikā līdz 2020.gadam”.

Nemot vērā programmas plānoto ieguldījumu RIS3 stratēģijā noteikto mērķu sasniegšanā, ir mainīti vērtēšanas kvalitātes kritēriji būtisku punktu skaitu piešķirot tieši ar RIS3 mērķiem saistītajiem kritērijiem, t.sk. ar to sasniegšanu saistītajiem kritērijiem par ticamību, ilgspēju un atdevi Latvijas tautsaimniecībai. Tabulā Nr.5 ir norādīti plānotie kvalitātes kritēriji un punktu sadalījums tajos.

Tabula Nr. 5

Plānotie kvalitātes kritēriji un punktu sadalījums tajos

Kvalitātes kritēji	Vai kritērijs ir izslēdzošs, t.sk. ar noteiktu minimāli sasniedzamo punktu skaitu?	Punktu skaits
Ar RIS3 rādītāju sasniegšanu, t.sk. to ticamības pakāpi saistītie kritēriji		
1. Projekta ieguldījums RIS3 rādītāja “ Produktivitātes pieaugums ” sasniegšanā - projekta iesniedzēja vidējie darba ņēmēju mēneša darba ienākumi līdz projekta iesniegšanai (alga ir daļa no produktivitātes (pievienotās vērtības), tāpēc šis kritērijs korelē ar RIS3 mērķa „produktivitātes pieaugums” sasniegšanu):	Jā	10
2. Projekta ieguldījums RIS3 rādītāja “ Augsto un vidēji augsto tehnoloģiju nozaru īpatsvars Latvijas preču eksportā ” sasniegšanā – projekta īstenošanas nozare	Jā	5
3. Projekta ieguldījums RIS3 rādītāja “ Ieguldījumi pētniecībā un attīstībā ” sasniegšanā:	-	-
3.1. Plānoties ieguldījumi pētniecībā un attīstībā	Jā	10
3.2. Pieredze P&A darbu veikšanā	Jā	5
3.3. Komersantā radītās P&A darba vietas	Jā	5
3.4. Pieredze jaunu produktu izstrādē	Nē	5
Ar projekta ilgspējas ticamības pakāpi saistītie kritēriji		
4. Projekta gatavības pakāpe	Jā	5
5. Projekta iesniedzēja pieredze	Jā	5
6. Pieprasītā finansējuma intensitāte	Nē	10
Papildinātība un ārpus Rīgas esošo teritoriju attīstība		
7. Papildinātība	Nē	4
8. Projekta īstenošanas vieta	Nē	5
Kvalitātes kritēriji par horizontālajām prioritātēm		
9. Ilgspējīga attīstība	Nē	6
Pavisam kopā	-	75

Papildus Ekonomikas ministrijas veiktajam izvērtējumam, arī Valsts kontroles Ceturtais revīzijas departaments ir veicis izvērtējumu revīzijas ziņojuma projektu lietā Nr.2.4.1-17/2014 „Vai Eiropas Reģionālās attīstības fonda līdzfinansētie projekti ir ilgtspējīgi un sekmē Eiropas Reģionālās attīstības fonda mērķu sasniegšanu?“, kura ietvaros ir analizēti atsevišķi 2007.–2013.gada plānošanas perioda ERAF atbalstīti projekti iekārtu iegādei 2.1.2.4. apakšaktivitātē „Augstas pievienotās vērtības investīcijas”. Ņemot vērā Valsts kontroles secinājumus, ir izvirzīti sekojoši ieteikumi jaunās programmas modelim:

- lai nodrošinātu vienotu pieeju rādītāju plānošanā 2014.-2020.gada plānošanas periodā, noteikt vienotu kārtību, kādā projektu iesniedzējiem jāplāno un jāpamato projekta ietekme uz saimniecisko darbību. Lai ieviestu šo ieteikumu, projektu iesniegumu atlases nolikumā tiks noteikta vienota kārtību, kādā projektu iesniedzējiem jāplāno un jāpamato projekta ietekme uz saimniecisko darbību;
- nodrošināt, ka projektu iesniedzēji veic plānoto rādītāju sasniegšanas risku izvērtējumu. Lai ieviestu šo ieteikumu, kritēriju kopā ir iekļauts kritērijs „13. Projekta iesniegumā ir identificēti, aprakstīti un izvērtēti projekta riski, novērtēta to ietekme un iestāšanās varbūtība, kā arī noteikti riskus mazinošie pasākumi.”;
- veikt pasākumus, kas ļautu regulāri pārliecināties par projektā plānoto rādītāju sasniegšanas pakāpi, neapmeklējot projektus to īstenošanas vietās. Lai ieviestu šo ieteikumu, tiks izmantota VID pieejamā informācijā par ikmēneša PVN deklarācijām, tādējādi operatīvi saņemot informāciju par faktiskajiem apgrozījuma rādītājiem;
- pilnveidot tiesību aktus, lai 2014.-2020.gada plānošanas periodā nepieļautu atbalsta finansējuma izmaksu gadījumos, kad ir pamatotas šaubas par komersanta spēju turpināt darbību pēc pēdējā atbalsta maksājuma saņemšanas. Vienlaikus jāņem vērā, ka ražošanas iekārtu prototipu izgatavošana un testēšana nozīmē to, ka projektiem ir augsti tehnoloģiskie un uzņēmējdarbības riski. Tieši tāpēc šādiem projektiem tiek piešķirts neatmaksājams atbalsts - granti. Savukārt apgrobētu ražošanas iekārtu iegādei (zemāki tehnoloģiskie un uzņēmējdarbības riski) tiek piešķirts atmaksājams atbalsts – finanšu instrumenti. Līdz ar to daļa no projektiem būs neveiksmīga. Saskaņā ar Produktu Izstrādes un Vadības Asociācijas (*Product Development and Management Association*, <http://www.pdma.org/>) pētījumiem, tikai 1 no 7 jaunajiem produktiem ir komerciāli veiksmīgi. Citiem vārdiem sakot līdz 86% jaunu produktu izstrādes projektiem ir neveiksmīgi. Tāpēc, uzraugošajām iestādēm izstrādājot projektu uzraudzības procedūras, jāparedz risku tolerances līmeņi. Savukārt komersantiem pirms projekta iesniegšanas ir jāidentificē potenciālie riski un projekta īstenošanas laikā tie ir jāminimizē. Bet iestājoties neparedzētiem un nevadāmiem riskiem, nav samērīgi piemērot sankcijas pret projekta īstenošanu.

2.3. Pasākuma ieviešanas risinājuma apraksts

2014. - 2020.gada Eiropas Savienības (turpmāk – ES) fondu plānošanas periodā DP “Izaugsme un nodarbinātība” 1.2.1.specifiskā atbalsta mērķa „Palielināt privātā sektora

investīcijas P&A” ietvaros ir plānots īstenot 1.2.1.4.pasākumu “Atbalsts jaunu produktu ieviešanai ražošanā”.

Pasākuma mērķis ir veicināt komersantu ieguldījumus pētniecībā, attīstībā un inovācijās, ieviešot ražošanā jaunus produktus un tehnoloģijas, tādējādi paaugstinot arī komersantu produktivitāti.

Nemot vērā Eiropas Komisijas skaidrojumā par investīcijām 1.tematiskajā mērķī norādīto, ka investīcijām jābūt vērstām uz pētniecības un inovācijas potenciāla attīstīšanu, jāatbilst 2.-8. tehnoloģiju gatavības līmenim un nav atbalstāma vienkārša iekārtu un ražošanas paplašināšana, katrā projektā ir jāparedz divas komponentes:

- a) Ne vairāk kā 80% no kopējām projekta attiecināmajām izmaksām - iekārtu (un aprīkojuma) iegādes izmaksas, kuras tieši nodrošina ražošanas vai pakalpojumu sniegšanas procesu projekta īstenošanas nozarē un kuras iekļautas finanšu pārskatos saskaņā ar normatīvajiem aktiem par grāmatvedību, kas nosaka un skaidro pamatlīdzekļu grāmatvedības uzskaiti un ar pamatlīdzekļiem saistītās informācijas norādīšanu finanšu pārskatos. Izmaksas ir attiecināmas, ja tās ir saistītas ar jaunas saimnieciskās darbības uzsākšanu vai esošas saimnieciskās darbības paplašināšanu - produkcijas dažādošanu ar jauniem produktiem vai ražošanas procesa būtisku maiņu. Šīm izmaksām tiks piemērots reģionālais valsts atbalsts saskaņā ar 651/2014 regulas 13.-14.pantu, līdz ar to maksimālā ERAF līdzfinansējuma likme ir 35%.
- b) Vismaz 20% no kopējām projekta attiecināmajām izmaksām - pētniecības un attīstības darbu izmaksas (algas, materiāli, ārpakalpojumi u.c. izmaksas saskaņā ar 651/2014 regulas 25.pantu). Šīm izmaksām tiks piemērots valsts atbalsts pētniecības un attīstības darbiem (atbalsts eksperimentālās izstrādes veikšanai). Attiecīgi ERAF līdzfinansējuma likme būs 25%-45%

Tehnoloģiju gatavības līmeņi (*technology readiness level*):

- TRL 1 – Izzināti dabas likumi: zinātniskā pētījuma rezultāti ļauj uzsākt lietiskās pētniecības un tehnoloģijas attīstības darbus.
- TRL 2 – Formulēta tehnoloģijas praktiskā lietojuma koncepcija.
- TRL 3 – Koncepcijas eksperimentālā pārbaude: uzsākta izpēte un izstrāde (analītiskie / laboratorijas pētījumi), lai apstiprinātu prognozes par tehnoloģijas komponentēm.
- TRL 4 – Tehnoloģijas validācija laboratorijas vidē: veikta galveno tehnoloģisko komponentu integrācija, lai pārbaudīto to kopdarbību laboratorijas vidē.
- TRL 5 – Tehnoloģijas validācija mākslīgi radītā vidē: tehnoloģiskie komponenti ir integrēti ar samērā reāliem atbalsta elementiem, lai tehnoloģiju var pārbaudīt mākslīgi radītā vidē.
- TRL 6 – Tehnoloģijas demonstrācijā mākslīgi radītā vidē: sistēmas modelis vai prototips ir pārbaudīts mākslīgi radītā vidē.
- TRL 7 – Sistēmas prototipa demonstrācija darbības vidē: sistēmas prototips, kas atbilst vai tikai minimāli atšķiras no plānotās sistēmas, ir pārbaudīts reālās darbības vidē.
- TRL 8 – Sistēma ir pabeigta un pārbaudīta: ir pierādīts, ka tehnoloģija darbojas tās galīgajā formā un plānotajos apstākļos (pēdējais tehnoloģijas attīstības līmenis).
- TRL 9 – Sekmīga sistēmas ekspluatācija.

Papildus informācija par TRL līmeņiem ir atrodamā starptautiskajā standartā ISO 16290:2013 «*Definition of the Technology Readiness Levels (TRLs) and their criteria of assessment*».

Fundamentālie pētījumi parasti atbilst tehnoloģiju gatavības 1. līmenim.
Rūpnieciskie pētījumi parasti atbilst tehnoloģiju gatavības 2.-4. līmenim.
Eksperimentālā izstrāde parasti atbilst tehnoloģiju gatavības 5.-8. līmenim.
Savukārt esošu sistēmu (t.sk. ražošanas iekārtu un aprīkojuma) iegāde un ekspluatācija, neveicot izmaiņas, atbilst tehnoloģiju gatavības 9.līmenim.

Apkopojot augstāk minēto, pasākuma ietvaros nevarēs piešķirt atbalstu esošu sistēmu (t.sk. ražošanas iekārtu un tehnoloģiju) iegādei, ja tajās netiek veiktas izmaiņas.

Tiks piešķirts atbalsts ražošanas iekārtu un aprīkojuma prototipu izveidei, lai izmēģinātu to darbību reālā vidē.

Lai nodrošinātu demarkāciju, 1.2.1.1.pasākums «Atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei kompetences centru ietvaros» piešķirs atbalstu no TRL4 (rūpnieciskie pētījumi) līdz TRL7 (nepilna mēroga prototips). Savukārt 1.2.1.4.pasākums «Atbalsts jaunu produktu ieviešanai ražošanā» piešķirs atbalstu TRL8 – pilna mēroga ražošanas iekārtas prototips reālā ražošanas vidē.

Tas nozīmē, ka projekta ietvaros tiek izgatavots pilna mēroga ražošanas prototips. Pilna mēroga prototips nozīmē, ka iekārta ir pirmais eksemplārs, bet nekādā veidā neatšķirās no plānotā otrā, trešā un tālākajiem eksemplāriem. Projekta īstenošanas beigās iekārtas prototips ir gatavs un var sākt testēšanu.

Projekta pēcuzaudzības laikā tiek veikta iekārtas prototipa testēšana reālā ražošanas vidē. Citiem vārdiem sakot – ar šo iekārtu strādā tieši tā pat kā ar jebkuru citu ražošanas iekārtu, lai novērtētu jaunās iekārtas prototipa ražību, darbības staibilitāti u.c. parametrus, kurus pilnībā var novērtēt tikai lietojot reālā dzīvē un ražojot reāli plānotos apjomus.

Pasākums tiks ieviests atklātas projektu iesniegumu atlasēs veidā. Pasākumu finansē no ERAF. Pasākuma ietvaros pieejamais kopējais publiskais finansējums 60 000 000 euro, t.sk. 60 000 000 euro ERAF un valsts budžeta finansējums – 0 euro. Ar pieejamo finansējumu ir plānots atbalstīt 30 komersantus.

Ja projektu atlasēs 1.kārtā netiks saņemti projektu iesniegumi par visu pieejamo finansējumu, tiks izvērtēta iespēja organizēt projektu atlasēs 2.un turpmākās kārtas. Nepieciešamības gadījumā arī veicot MK noteikumu grozījumus pirmas katras kārtas, tādējādi tiks nodrošināta uzņēmējdarbības atklājuma principa ievērošana,

Maksimālais ERAF finansējums vienam projektam (projekta iesniedzēja saistīto personu grupai) pasākuma ietvaros ir plānots 2 000 000 euro. Projekta minimālās attiecināmās izmaksas ir noteiktas 50 000 euro apmērā. Projekta maksimālais attiecināmo izmaksu apmērs nepārsniedz 8 000 000 euro. Projekta maksimālais izmērs netiek ierobežots, bet ņemot vērā maksimālo finansējumu vienam projektam un maksimālo ERAF līdzfinansējuma likmi, var prognozēt, ka projekta izmērs (kopējās attiecināmās izmaksas) būs robežās no 50 000 līdz aptuveni 8 000 000 euro.

Projektu iesniegumus varēs iesniegt gan MVK, gan arī lieli komersanti, kuri iesniedz projektus apstrādes rūpniecības vai veselības aprūpes nozarēs, izņemot komersantus, kuri darbojas apstrādes rūpniecības apakšnozarēs, kurām nevar piešķirt valsts atbalstu (kuģu būve, tērauda rūpniecība, sintētisko šķiedru ražošana, u.c.).

Lai sasniegtu RIS3 noteiktos mērķus, ir ieviesti vairāki projektu vērtēšanas kritēriji, ar kuru palīdzību tiks atlasīti uz mērķi orientēti projekti (Tabula Nr.5).

Projekts jāīsteno 3 gadu laikā no brīža, kad noslēgts līgums ar sadarbības iestādi. Jāatzīmē, ka projektu var uzsākt pirms līguma ar sadarbības iestādi, jo projekta izmaksu

attiecināmība sākās no brīža, kad projekts iesniegts sadarbības iestādei izvērtēšanai. Bet tādā gadījumā projekta iesniedzējs uzņemas risku, ka projektu var neapstiprināt un projektu nāksies īstenot par paša līdzekļiem.

Lai sekotu līdzi apstiprināto projektu īstenošanas progresam, tiks noteikti vairāki atskaites punkti, kas katram projekta īstenošanai būs jāizpilda.

Projekta īstenošanas laikā ir jāizgatavo iekārtas prototips.

Projekta pēcuzaudzības periodā ar šo iekārtu tiek ražoti produkti vai sniegti pakalpojumi.

Projekta īstenošana noslēdzās un atbalsts tiek izmaksāts tad, kad projektā paredzētais iekārtas prototips būs finansējuma saņēmēja īpašumā, Latvijā, projekta iesniegumā norādītajā projekta īstenošanas vietā un tiks izmantoti projektā paredzētās saimnieciskās darbības veikšanai.

Pēc atbalsta izmaksāšanas projekta uzraudzība turpinās trīs gadus (MVK) vai piecus gadus (lielajiem komersantiem). Šajā periodā tiek uzraudzīts, lai finansējuma saņēmēja saimnieciskās darbības rādītāji (apgrozījums, darba vietu skaits) būtiski nepasliktinās. Kā arī tiek uzraudzīti tie rādītāji, kuri noteikti kā obligāti pēcuzaudzības periodā.

2.4. Pasākuma atbilstība darbības programmai „Izaugsme un nodarbinātība”

DP „Izaugsme un nodarbinātība” norāda uz Latvijas tautsaimniecības zemo ražīgumu, zemo pievienoto vērtību, zemo inovāciju līmeni un vājo sadarbību starp uzņēmējdarbības sektoru un zinātni. Nepieciešams sekmēt uzņēmumu investīcijas P&I un veidot saiknes un sinerģiju starp uzņēmumiem, pētniecības un izstrādes centriem un augstākās izglītības nozari, jo īpaši veicināt investīcijas produktu un pakalpojumu (tai skaitā radošu produktu) attīstībā, tehnoloģiju nodošanu, sociālās inovācijas, eko-inovācijas, sabiedrisko pakalpojumu lietotnes, pieprasījuma stimulēšanu, tīklu veidošanu, kopu izveidi un atvērtās inovācijas ar viedās specializācijas palīdzību un atbalstīt tehnoloģisko un lietišķo pētniecību, izmēģinājuma projektus, ražojumu apstiprināšanu to agrīnā izstrādes stadijā, ražošanas spēju palielināšanu un pirmo ražošanu, jo īpaši attiecībā uz svarīgākajām pamattehnoloģijām un universālo tehnoloģiju izplatīšanu. Ir nepieciešams veicināt inovāciju komercializēšanu un jaunu produktu un tehnoloģiju attīstību un ieviešanu ražošanā. Citu starpā arī sekojoši DP punkti norāda uz inovāciju komercializēšanas, inovāciju ieviešanas ražošanā nozīmi un infrastruktūras nozīmi šajā procesā.

137.punkts norāda – 1.2.1. SAM ietvaros tiks palielināti privātā sektora ieguldījumi P&A, veicināta pētniecības rezultātu komercializācija, kā arī radošuma pārnese un netehnoloģisko inovāciju attīstība un jaunu produktu un tehnoloģiju attīstība un ieviešana ražošanā atbilstoši RIS3 noteiktajam.

143.punkts norāda - viens no NIP identificētajiem izaicinājumiem ir zema produktivitāte (vājš inovācijas sniegums), kas ietekmē Latvijas uzņēmēju starptautisko konkurētspēju. Latvijas rūpniecības produktivitātes līmenis būtiski atpaliek no ES vidējā līmeņa. Pašreizējā zemā inovācijas absorbcija mazina iespējas panākt ātru situācijas uzlabošanu, arī privātā sektora ieguldījumi P&A darbībā 2012.gadā veidoja tikai 24% no kopējiem ieguldījumiem P&A. Lai uzlabotu produktivitāti, inovācijas process ir jāsaista ar salīdzinošo priekšrocību veidošanu, it īpaši Latvijai identificētajos perspektīvajos produktu tirgos. Tāpēc īpaši svarīga ir valsts atbalsta palielināšana jaunu vai nozīmīgi uzlabotu produktu, pakalpojumu un tehnoloģiju izstrādē, to ieviešanai ražošanā, kā arī komersantu motivācijas veicināšanā, tādējādi palielinot arī privātā sektora ieguldījumus. Augsts tehnoloģiskais risks, profesionālo iemaņu trūkums, nepietiekami pašu resursi, ierobežotas iespējas piesaistīt finanšu resursus, nepietiekams nodrošinājums, nestabila (vai negatīva) naudas plūsma un augstais risks ierobežo inovatīvu un tehnoloģiski intensīvu komersantu ar

straujas izaugsmes potenciālu attīstību. Līdz ar to atbalsta instrumentiem jākoncentrējas uz izmaksu un riska mazināšanu, sadarbības veicināšanu un prasmju pilnveidošanu. Finansējuma nodrošināšana šādu komersantu attīstībai veicinās gan privātā sektora investīciju palielinājumu P&A&I darbībām, gan inovatīvu ideju īstenošanu un tehnoloģiju pānesi Latvijas tautsaimniecībā, palīdzot radīt produktus un tehnoloģijas ar augstāku pievienoto vērtību un eksporta potenciālu.

155.punkts norāda – 1.2.1 SAM indikatīvās atbalstāmās darbības: atbalsts tehnoloģiju un procesu izstrādei un ieviešanai ražošanā, inovatīvu starpnozaru produktu un pakalpojumu izstrādei, testēšanai un ieviešanai tirgū.

No augstāk minētā izriet, ka viens no galvenajiem izaicinājumiem ir zemā produktivitāte (vājš inovāciju sniegums), tādēļ ir nepieciešams veicināt inovāciju absorbciju. Lai to panāktu un uzlabotu arī produktivitāti īpaši svarīga ir valsts atbalsta palielināšana jaunu vai nozīmīgi uzlabotu produktu, pakalpojumu un tehnoloģiju izstrādē, jo īpaši to ieviešanai ražošanā. Inovāciju komercializēšanai ir augsts tehnoloģiskais risks, augsts biznesa risks un ierobežotas iespējas piesaistīt finanšu resursus, un atbalsta instrumentiem ir jārisina ar šiem riskiem saistītās problēmas. Ir nepieciešams atbalsts infrastruktūrai – pētījumu izstrādei, kā arī atbalsta pētījumu izstrādei atbilstoši privātā sektora vajadzībām, jaunu produktu, pakalpojumu, tehnoloģiju un procesu izstrādei, inovāciju komercializēšanai – ieviešanai ražošanā.

3. SAM atbilstība valsts atbalsta definīcijai un paredzamā negatīvā ietekme uz konkurenci un tirdzniecību

Programmas ietvaros atbalsts tiks sniegts saskaņā ar Eiropas Komisijas 2014.gada 17.jūnija regulu Nr.651/2014 ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108.pantu, III nodaļas 1.iedaļu - “Reģionālais atbalsts” (80% no pasākuma kopējām projekta attiecināmajām izmaksām) un 25.pantu “Atbalsts pētniecības un attīstības projektiem” (20% no projekta kopējām attiecināmajām izmaksām).

4. SAM ietekmes novērtēšanai nepieciešamie dati

Statistiskā informācija, kuru būs nepieciešams uzkrāt pasākuma novērtēšanai, ir aprakstīta SIA „Ernst & Young” veiktajā pētījumā par datu pieejamību. Galvenā informācija par uzņēmumiem, kuri ir saņēmuši atbalstu paredzēts iegūt no ES KP fondu vienotās informācijas sistēmas (turpmāk - VIS). Lai novērtētu izmaiņas uz komersantu darbību raksturojošajiem rādītājiem (peļņa, apgrozījums, darbinieku skaits u.c.), izvērtēšanas vajadzībām veicami papildus informācijas pieprasījumi Valsts ieņēmumu dienestam. Ņemot vērā, ka finansējuma saņēmējs pasākumā 1.2.1.4. ir komersants, tad pamata informācija būs pieejama gan par komersantiem, kas pieteicas un saņēma atbalstu, gan par komersantiem, kuri pieteicās, bet to nesaņēma. Balstoties uz minētajām divām grupām iespējams veidot kvantitatīvu salīdzinājumus, tādējādi novērtējot pasākuma pievienoto vērtību attiecībā uz izmaiņām komersantu darbības rādītājos. Lai novērtētu pasākuma ietekmi uz jaunu produktu ieviešanu ražošanā, izvērtēšanas procesā būtu nepieciešams veikt aptauju ar uzņēmumiem, kuri attiecīgā laika periodā nav bijuši atbalsta saņēmēji, līdz ar to ļaujot novērtēt inovāciju ieviešanas apjomu atbalstītajos un neatbalstītajos uzņēmumos.¹²

¹² Avots: http://www.esfondi.lv/upload/Petijumi_un_izvertejumi/apraksti/Petijuma_izvertesanas_zinojums_31012014.pdf

5. Pasākuma sinerģija ar citām atbalsta aktivitātēm

2014.-2020.gadā atbalsts sākotnējiem ilgtermiņa ieguldījumiem tiek plānots gan kā grants 1.2.1.4.pasākuma “Atbalsts jaunu produktu ieviešanai ražošanā” ietvaros, gan arī kā uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaide. Tāpēc svarīgi ir nodrošināt demarkāciju starp atbalstu grantu veidā un atbalstu nodokļu atlaižu veidā, lai vienas un tās pašas izmaksas netiktu atbalstītas dubultā.

Lai veicinātu ekonomikas ātrāku atveseļošanu, piesaistot Latvijai lielās investīcijas, 2011.gada 1.janvārī stājās spēkā grozījumi likumā, kas paredz papildināt likumu ar jaunu 17².pantu „Nodokļa atlaide par atbalstāmo investīciju projekta ietvaros veiktajiem sākotnējiem ilgtermiņa ieguldījumiem”, tādējādi atjaunojot uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaidi par atbalstāmo investīciju projekta ietvaros veiktajiem sākotnējiem ilgtermiņa ieguldījumiem.

Likums paredz piemērot atlaidi 25% (ja kopējā sākotnējo ilgtermiņa ieguldījumu summa ir līdz 49,8 milj. euro) vai 15% (ja kopējā sākotnējo ilgtermiņa ieguldījumu summa pārsniedz 49,8 milj. euro) apmērā par investīciju summu, kas pārsniedz 4,3 milj. euro, nodokļu maksātājiem, kuri veikuši ieguldījumus pamatlīdzekļos, kas izmantojami nodokļa maksātāja saimnieciskās darbības veikšanai atbalstāmajās prioritārajās nozarēs un nodrošina jauna darbības profila uzsākšanu, esošās darbības modernizāciju vai paplašināšanu, vai vispārēju darbības procesa būtisku maiņu.

Lēmumu par atbalstāmā investīciju projekta atbalstīšanu pieņems Ministru kabinets, ņemot vērā Ekonomikas ministrijas izvērtējumu par projekta paredzamo ietekmi uz valsts ekonomiku un konkurenci. Līdz ar to demarkācija tiks nodrošināta katra projekta līmenī, pārliecinoties, ka projekts, kurš ir pieteikts nodokļu atlaidei, vienlaikus nesāņem par tām pašām investīcijām arī granta atbalstu.

Lai izvērtētu nodokļa maksātāju veicamo ieguldījumu atbilstību atbalstāmo investīciju statusam uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaides saņemšanai, ir izstrādāti Ministru kabineta 2015.gada 19.maija noteikumi Nr.244 „Atbalstāmo investīciju projekta apstiprināšanas un īstenošanas kārtība”, kas nosaka kārtību, kādā iesniedzams un vērtējams investīciju projekta pieteikums atbalstāmā investīciju projekta statusa iegūšanai, piemērojami nosacījumi nodokļa atlaides apvienošanai ar citu atbalstu, kā arī tiek sniegta informācija Ekonomikas ministrijai par projekta īstenošanu.

1.2.1.4.pasākuma “Atbalsts jaunu produktu ieviešanai ražošanā” ietvaros atbalstītās izmaksas ir iespējams kumulēt ar finanšu instrumentu atbalstu, kas nav finansēts no ES fondu finansējuma.

Pasākumam ir iespējama sinerģija arī ar sekojošiem 2014.-2020.gada pasākumiem:

- Atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei kompetences centru ietvaros;
- Atbalsts tehnoloģiju pārnesei sistēmas pilnveidošanai;
- Inovāciju vaučeri MVK;
- Atbalsts nodarbināto apmācībām;
- Aizdevumu garantijas;
- Mezanīna aizdevumi;
- Biznesa eņģeļu ko-investīciju fonds;
- Finansējuma pieejamība straujas izaugsmes komersantiem;
- Tehnoloģiju akselerators;
- Klasteru programma.

6. Pasākuma stratēģijas Baltijas jūras reģionam (ESSBJR) projektu finansēšanas iespējas pasākumā

Saskaņā ar darbības programmā “Izaugsme un nodarbinātība” minēto, pasākuma ietvaros koordinācija ar ESSBJR nav paredzēta.